

AZ OLASZ NEMZETNEVELÉS

Irta: *Andrea Z. Ungaro*

AFASISZTA állam eszmei, elméleti, elvi és jogi alapvetését az 1926. évben lefektetett Carta Del Lavoro-ban találjuk meg. A Carta Del Lavoro azonban nem törvény, hanem olyan alapokmány, mondhatni olyan «tízparancsolat», amelynek harminc «kijelentését» (dichiarazione) a fasiszta állam minden későbbi törvényének tekintetbe kell venni. Hogy a Carta Del Lavoro milyen mélyreható változást idézett elő nemcsak az olasz gazdasági és társadalmi rendben, hanem az olasz államéletben és mind a magán-, mind a közjog fejlődésében, annak ismertetése nem célunk. Itt csak az alapokmány két legfontosabb tételét, az elsőt és másodikat mutatjuk be, hogy az alábbiak megértését világossá tegyük.

«Az Olasz Nemzet olyan szervezet, amelynek nagyobb és tartósabb cselekvő eszközei, céljai vannak. Erkölcsi, politikai és gazdasági egység, mely teljes egészében a Fasiszta Államban valósul meg» — mondja az első kijelentés. Nem szükséges ezt bővebben magyarázni, hiszen mindenki előtt világos, hogy e kijelentés szerint minden egyéni vagy akár csoportos érdek alá van rendelve a nemzeti közösség érdekeinek, amit a Fasiszta Állam, tehát egy mindenható, totalitárius állam valósít meg. «Erkölcsi, politikai és gazdasági egység.» Ennek az elvnek természetes következménye, amit a második «kijelentés» fogalmaz meg, hogy t. i. «A munka, minden szervezeti és kiviteli, szellemi és fizikai alakjában, társadalmi kötelesség. A termelés összesége nemzeti szempontból egységes, céljai egységesek és az egyének jólétében és a nemzeti hatalom fejlődésében foglalhatók össze».

A munka tehát, legyen az szellemi, vagy fizikai természetű, nem jog, miként azt a liberális jogrendszer hirdeti, hanem kötelesség. Már maga ez az igen lényeges jogrendszerbeli felfogás egészen új emberideál kialakítását hozza magával: azét az új olasz emberét, akinek nem joga, hanem kötelessége élni és dolgozni a nemzeti közösség érdekében.

A Carta Del Lavoro ismertetett két fejezetéből a közösségi elv bontakozik ki, mint az egész olasz birodalmat bevilágító őrtorony. Hogy a fasiszta elmélet és gyakorlat azonban mégsem akarja elnyomni az egyént, sőt annak legteljesebb mértékű kibontakozását munkálja, azt az alábbiakban világosan látni fogjuk, amikor a «Nevelés Alkotmányá»-nak ismertetésére térünk át. Az egyént azonban a fasiszta rendszer korlátai közé szorítja, ez a rendszer pedig nem más, mint a korporatív állam.

«A fasiszta állam vagy korporációs, vagy nem fasiszta» — hangsúlyozta Mussolini a korporációs törvényről mondott beszédében. Ahhoz pedig, hogy ez a szigorú elv megvalósulhasson, meg kellett szüntetni az «osztályharcot», aminek egyedül célravezető eszköze a társadalmi osztályok elvének lerombolása volt. A szindikalista és korporációs olasz

társadalom ma már csaknem hiánytalanul létrejött, aminek eszmei kiindulópontja éppen Mussolini, az ő Fasiszta Tudománya, a Dottrina del Fascismo alapokmánya a «Carta del Lavoro», gyakorlati megszerzője pedig Giuseppe Bottai.

Az olasz közoktatás első «modern» törvénye a múlt század második felében keletkezett Casati-féle törvény volt, melynek helyére 1923-ban, a fasizmus második évében a Gentile-féle reform lépett (Riforma Gentile). Giovanni Gentile, a fasiszta gondolatvilág elsőrangú filozófusa és pedagógusa, aki több művében, így a Fascismo e Culturaban megvetette az új olasz bölcelet alapjait, s aki éppen ebben az iskolareformban gettette az első lépéseket az új nevelési rendszer kialakítása felé, jóllehet ő aránylag nem sokat változtatott az olasz közoktatás rendszerén, de teljesen új szellemiséggel töltötte meg, azzal a szellemmel, amely a Mussolini által megtestesített és beszédeiben, írásaiban, különösen a Dottrina Del Fascismo-ban megfogalmazott új olasz embert jellemzi. Gentile reformja óta tizenhat év telt el, s ez az idő elég, de egyben szükséges is volt ahhoz, hogy az új szellemnek megfelelő elvek, keretek és módszerek kialakulhassanak. Ez a tizenhat esztendő elégnék bizonyult arra is, hogy az olasz nemzet és a fasizmus eggyé váljanak belső tartalomban és külső formákban egyaránt. És bekövetkezett az, hogy a fasiszta nép jelen állapotában és lehető jövő alakulásában, fejlődésében feltétlenül szükségessé vált a tisztára és érintetlenül fasiszta nevelés rendszerének megalkotása, olyan elveknek és rendszereknek a lefektetése, amely lehetővé tegye, hogy az «új olasz ember» hiánytalanul kialakuljon; amely az ifjúságot úgy neveli, hogy annak minden tagja könnyen megtalálhassa és nehézségek nélkül élhesse a maga kulturális, gazdasági, korporációs-társadalmi, katonai, politikai és erkölcsi életét.

A fasiszta állam két alappillére, a Fasiszta Párt és a Korporációs Rend már régóta áll, de az épület csak most készült el teljesen, amikor az olasz nevelés teljesen új rendszerbe foglalásával a munka alkotmánya mellett elkészült a fasiszta nemzet másik alapokmánya, a Carta Della Scuola is. A fasiszta állam politikai szerve a párt, a társadalmi és gazdasági rend a Munka Alkotmányára épített korporációkban testesül meg, míg az új olasz ember szellemi melegágya a nemrég törvényerőre lépett «Nevelés Alkotmánya».

A Carta Della Scuola huszonkilenc fejezetre oszlik. Az első hét az új olasz nevelés általános irányelveit és szellemét határozza meg, míg a továbbiak az elemi, közép- és felsőoktatás rendszerét foglalják magukban.

Az Olasz Nemzet erkölcsi, politikai és gazdasági egységében, amit a Fasiszta Állam integránsan valósít meg, az iskola, az összes társadalmi erőknél a családtól a korporációkig és a pártig terjedő összefogó alapja, az új nemzedékek politikai és emberi öntudatát alakítja — állapítja meg az első kijelentés, mintegy a Carta del Lavoro első kijelentésének kiegészítéseképpen. A fasiszta iskolának kell megvalósítani az olasz népi kultúra egységét, amely az olasz fajnak és művelődésének örök értékein nyugszik.

Az új olasz életben az iskolai és a politikai kor egyszerre kezdődik: az iskola, a Gioventu Italiana del Littorio (G. I. L.) és a Gruppi Universitari Fascisti (G. U. F. Egyetemi Fasiszta Csoportok) alkotják a fasiszta nevelés egységes szervezetét. Mindhárom intézmény kötelező gyakorlása képezi az olasz «iskolai szolgálatot», amely a gyermek negye-

dik évében kezdődik és tart 21 éves koráig. 14 éves koráig mindenki köteles iskolába járni, de a G. I. L.-ben további «szolgálatot» teljesít az is, aki nem folytatja tanulmányait. Az iskolai nevelés egységét az erkölcsi és politikai tartalom biztosítja, ami a G. I. L.-ben a sport és a katonai kiképzés terén nyer kiegészítést. A főiskolai és egyetemi ifjúságnál a Gioventu Italiana del Littoriot a Gruppi Universitari Fascisti jelenti ebből a szempontból.

Az olasz iskola szervezete három nagy részre, az elemi, a közép- és az egyetemi oktatás rendjére tagozódik.

Az elemi iskola már négyéves korában falai közé hívja a gyermeket: 4-től 6 éves koráig a kisgyermek már «szolgálatot» teljesít az elemi iskolának úgynevezett «materna» (anyai) tagozatában. Itt hangsúlyozzuk az «iskolai szolgálat» megnevezését, mert azt hangsúlyozza az Alkotmány is, hasonlóan a Munka Alkotmányának munkakötelesség elvéhez. Ezután következnek a hároméves, tulajdonképeni elemi iskola. Ez a három év elsősorban a gyermek erkölcsi, szellemi, emberi kibontakozását, közösségi és egyéni jellemének a kialakulását óhajtja elérni. Szakszempontokra nem sok gondot fordít, mert azoknak kiművelésére még később is elegendő idő van: az elemi tagozatot követő «munkaiskola» (scuola Del Lavoro) már a gyakorlati élet felé való útbiztosítás első állomása is. De ennek az iskolának a célja sem az, legalábbis nem elsősorban való célja, hogy végleg életútjára bocsássa az ifjút, hanem a fasiszta világnézetet a munka szeretetén és megbecsülésén keresztül is belenevelje az egymást követő nemzedékekbe. A jövő olasz nemzedékek egyedei a gyermekkori közös munka emlékének keresztül is fel fogják ismerni egymást, de nemcsak azokat, akik egy osztályban jártak, hanem minden más olasz testvérrel szemben sokkal mélyebb és erőteljesebb lesz a testvéri, faj- és népközösségi érzés.

Ez a nevelési szándék azonban egyáltalán nincs összefüggésben az emberi «egyenlőség» elvével, sőt ez az iskolarendszer az «emberi egyenlőségek gyógyíthatatlan, de termékeny és jótékony» igazságára épül, s ebből kiindulva az emberi «értékek és érdemek» szerint tagozódik tovább. Egyszóval az új olasz iskola az első hét évben a közös ideálok, a közös fasiszta világnézet kiművelését és nevelését akarja elérni. De már ebben az időben, különösen a «munkaiskolában» megkezdődik a gyermekek egyéni hajlamainak, tulajdonságainak és tehetségének a megfigyelése, hogy az elemi iskoláit befejező gyermek a neki megfelelő szakiskolák valamelyikében, vagy az egységes és három évre terjedő középiskolában tanuljon tovább: a hároméves kézműipari (artigiana), a hároméves, különféle szakfoglalkozásokra előkészítő (professionale), a hároméves művészeti előképző, a nyolcéves művészeti, a hat- vagy tízéves zenei iskolában, illetve az egységes, hároméves középiskolában. A legutóbbit kivéve, az összes felsorolt típusok tulajdonképen már a gyakorlati életbe torkolnak, de a különös tehetségeket nyitott ajtók várják mind a felsőbbfokú szakiskolákban, mind pedig a művészeti intézményekben. A középfokú iskolarend magasabb évfolyamaiba, helyesebben a hároméves középiskolát követő, egyaránt öt évre terjedő gimnáziumba (liceo classico), reáliskolába (liceo scientifico), művészeti iskolába (liceo artistico), a tanítóképzőbe és a kereskedelmi-ipari iskolába, valamint az egyenként négyéves mezőgazdasági, ipari, földmérő és hajózási iskolába. Ezekből a felsőbbfokú iskolákból és intézményekből vagy közvetlen út vezet a főiskolákra és egyetemekre, vagy bizonyos

megszorításokkal megállapított feltételek szerinti vizsgák letétele után szintén megvan a továbbtanulás lehetősége.

A hároméves középiskola az, amely a már az elemi iskolában megindított «nevelést» folytatja, s a hangsúly itt még mindig az erkölcsi, politikai, szóval a világnézeti és jellemnevelésen van. Tehát az Iskola Alkotmánya nem a tanításra, hanem a nevelésre helyezi a hangsúlyt. Nemcsak tanítani akar, hanem olyan egyének nevelése a fő célja, akik gátlások nélkül tudnak beleilleszkedni az «Olasz Nemzet erkölcsi, politikai és gazdasági egységébe». A polgári puhaságot és kényelmet megvető, cselekvő, politikus és harcos, katonajellemek nevelése a legfontosabb célja az egész olasz nemzetnevelésnek. Ezt a célt már régebben is zászlóra írták, amikor a «közoktatásügyi» minisztériumot «Nemzetnevelési minisztériummá» szervezték és keresztelték át. A felsorolt szakiskolákban is tovább folyik az ilyen szellemű nevelés és mindkettőnél nagymértékben egészítődik ki az ifjúsági szervezeten (G. I. L.), de ez utóbbiaknál már mégis a szakszemponatok válnak uralkodóvá, mert rendszerint a gyakorlati életre, a korporációs társadalmi és gazdasági keretek kitöltésére készítik elő az ifjú olasz nemzedékeket.

A középiskola három évfolyamát a különböző kulturális jellegű ötéves felsőbb iskolák követik. A «scuola media» (középiskola) három éve alatt, az egységes, közösségi szellemű nevelés keretein belül, tovább folyik az egyéni megfigyelés és tehetségkutatás.

Mindebből következik, hogy az olasz iskolatörvény intézményesen biztosítja és teszi lehetővé az ifjú nemzedék tagjainak tehetségszerinti kiválasztódását. Köztudomású dolog, hogy az olasz társadalmi rendszerből teljesen kigyomlázták a liberális gyomokat, legelőször is a társadalmi osztályok elvét és az arra felépülő osztályharcot tették lehetetlenné. Ez az iskolarendszer, s csakis ez a nevelési felépítés teszi lehetővé, hogy a régi liberális szellem minden káros csökevénye eltűnjön az új olasz birodalom társadalmából. Mert a régi iskolarendszer az osztályok elvére épült: csak a legkritkább esetben, az egészen kivételes tehetségű gyermekeknek sikerült az iskolán keresztül áttörni családjuk társadalmi osztályának páncélfalait. Az olasz korporációs társadalmi rend egyik alapelve, hogy a hivatásrendek, illetve érdekképviseletek szerint, nem egymásfőle, vagy alárendelt, hanem szervesen egymásmellé sorakozó társadalmi kategóriák, a szindikátusok, korporációk, vagy ha magyarul akarjuk mondani, «rendek» irányítása és egész életének biztosítása az új «szellemi elit», a mindenkori legtehetségesebb olaszokból, nemzedékeként változó «tehetség-nemesség» kezében legyen.

Meg kell említeni, hogy a «Carta» külön intézkedik a «művészi nevelés rendjéről» is. Ez a külön intézkedés nagymértékben érthető Itáliában, ahol a művészetnek az egész nyugati kultúrában a legnagyobb jelentősége, a legősibb hagyományai vannak, s ahol talán a legtöbb művészegyéniség él és alkot. A művészi nevelés első csiráit már az elemi iskola «munka»-tagozatában megtaláljuk, folytatódik ez némileg a kézműipari iskolában, s nagymértékben a már felsorolt, alsó- és felsőfokú művészeti intézményekben, amelyek már az alkotó és alakító művészetek rendje szerint tagozódnak. A középfokú nevelés keretén belül találjuk a művészeti liceumot (liceo artistico). Ez azonban nem jelenti azt, hogy a művészeti akadémiákra csak ebből az intézményből lehetne jutni. Megvan ennek a lehetősége úgy a középiskola többi típusából, — természetesen felvételi vizsga letétele mellett —, miként

azokból a művészeti intézményekből is, amelyek közvetlenül az elemi iskolából, illetve annak «munka»-tagozatából ágaznak el.

Ugyancsak külön fejezet intézkedik a női nevelés rendjéről. A nőnek a fasiszta társadalomban külön rendeltetése és hivatása van, éppen ezért külön nevelőintézmények is szükségesek, hogy a fiatal leányok későbbi hivatásukat annál könnyebben teljesíthessék. A régi rendszerű vegyes iskolákat már régebben megszüntették. Az elemi iskola elvégzése után a lányok vagy a leánygimnáziumban, vagy a speciális hároméves leányiskolában, vagy pedig a női tanítóképzőben folytathatják tanulmányaikat. A női tanítóképzőbe mind a két másik intézményből át lehet menni. Természetes, hogy a nők részére is nyitva áll a főiskolai vagy egyetemi, akár művészeti, akár tudományos továbbképzés lehetősége.

Az egyetemi rendszerről tulajdonképpen nem sokat kell beszélni. A főiskolák és egyetemek elosztása, tagozódása teljes mértékig megfelel a tudományos elveknek, de az is bizonyos, hogy egyes szakoknak, fakultásoknak az átalakításában, átrendezésében része van annak, hogy a régi beosztás nem felelt meg a korporációs társadalmi és gazdasági rend következményeinek. Különös gondot fordítanak az egyetemeken és főiskolákon a fasiszta politikai tudományok művelésére, s nagymértékben fejlesztik a kémiai és mechanikai tudományok művelését, amire az autarchiás Itáliának multhatatlanul szüksége van.

Amíg az elemi és középiskola rendszerében elsősorban a nevelésen van a hangsúly, addig a főiskolákon és egyetemeken már a teljes érvényű szakszemponatok és az egyes tudományok igényei lépnek előtérbe: az elemi és középiskolai rendszerben uralkodó nevelés, jellemalakítás, világnézetformálás helyére a metódika lép: az egyetemek és főiskolák az olasz tudományosság, de amellett az állami gépezet, a gazdasági és társadalmi élet vezetőinek sokrétű, gazdag tárházai. A világnézeti nevelés azonban itt sem marad abba, csakhogy ez már nem annyira az egyetemi előadótermekben, mint inkább a fasiszta egyetemi csoportokban (G. U. F.) történik.

Az olasz nevelés tehát, mint ebből a rövid ismertetésből is kitűnik, nagy lépéssel vitte előre a nemzetnevelés kérdéseit. Merészen szakított megrögzött, régi és elavult rendszerekkel, elvekkkel és érdekekkel. A nemzetnevelés terén ugyanolyan bátor kézzel nyúlt hozzá a kérdések megoldásához, mint ahogy tették azt a társadalomban és a gazdasági életben is.

Tulajdonképpen már nem tartozik ide, mégis meg kell említeni, hogy az olasz nevelési alkotmány ismertetett rendszerét ma még nagy mértékben egészíti ki a Dopolavoro ismert intézménye, aminek egy jórészt alkotja az iskolán kívüli nemzetnevelés.